

YEREL YÖNETİMLERDE KADIN VE KAYYUM RAPORU

Güneydoğu Anadolu Bölgesi Belediyeler Birliği (GABB)

16 Aralık 2016

www.gabb.gov.tr

kadin@gabb.gov.tr

gabbinternational@gmail.com

İçindekiler

GİRİŞ	3
TÜRKİYE’DE YEREL YÖNETİMLERDE KADIN TEMSİLİYETİ	4
2014 YEREL SEÇİMLERİNDEN SONRA YAPILAN KADIN ÇALIŞMALARI	7
KADIN ÇALIŞMALARINA MERKEZİ YÖNETİMİN YAKLAŞIMI	9
KAYYUM YASASI VE İÇERİĞİ.....	14
KAYYUMLARIN KADIN ÇALIŞMALARINA YÖNELİK UYGULAMALARI.....	16
SONUÇ	18

GİRİŞ

Türkiye’de Kürt sorununun demokratik çözümüne dönük yürütülen müzakerelerin 7 Haziran 2015 genel seçimlerinden sonra kesintiye uğraması, Temmuz 2015 itibariyle kentlerde yeniden çatışmalı ortama dönülmesi ve son olarak 15 Temmuz 2016’da gerçekleşen darbe girişimiyle Türkiye’deki anti - demokratik uygulamalar had safhaya ulaşmıştır. Yaşam hakkı başta olmak üzere tüm evrensel insan hakları ihlal edilmiştir.

Son bir buçuk yıldır aralıksız devam eden baskılar ve kentlerde yaşanan çatışmalı süreç, üye belediyelerimizin genel hizmetlerini sunmasında büyük sorunlara yol açarken, hükümetin kadın çalışanlara ve çalışmalarına karşı anti-demokratik yönelimlerde bulunması da aynı sürece denk gelmektedir. Bu süre içerisinde, aralarında Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi ve GABB Eş başkanı Gültan KIŞANAK’ın da aralarında bulunduğu onlarca kadın belediye eş başkanı ve meclis üyesi tutuklanmış, görevden alınmış, kadın belediye çalışmaları ve çatışmalı bölgelerde kadın saha çalışmaları defalarca engellenmiş, kadın merkezlerine rutin çalışmaları nedeniyle dava açılmıştır.

Tüm bu yaşanan baskıların son halkası olarak Demokratik Bölgeler Partisi’ne (DBP) bağlı 106 üye belediyemizden 44’üne merkezi hükümet tarafından –Türkiye Büyük Millet Meclisi onayı olmadan- 15 Ağustos 2016 tarihinde çıkarılan KHK’ya (Kanun Hükmünde Kararname) dayanılarak el konulmuş, belediye eş başkanlarının yerine kayyum atanmıştır.

Bu rapor, 30 Mart 2014 yerel yönetim seçimlerinden sonra belediyelerimizde uygulanan eş başkanlık sistemine ve kadın çalışmalarına dönük yönelimleri ve kayyum ataması sonrası yaşanan gelişmeleri kamuoyu ile paylaşmak amacıyla hazırlanmıştır.

TÜRKİYE'DE YEREL YÖNETİMLERDE KADIN TEMSİLİYETİ

Belediyeler ve belediye meclisleri, demokrasinin ve demokratik yönetimlerin yereldeki en önemli organlarıdır. Halkların özgür iradeleri ile yerelerde kendilerini temsil edecek kişileri seçtiği yerel seçimler aracılığıyla oluşturulan bu yapılar, evrensel demokrasi kültürünün yereldeki izdüşümleridir.

Bununla birlikte, yerel seçimlerde kadın temsiliyeti ve kadınların seçimlere katılım düzeyi yerel demokrasinin hayata geçmesi açısından vazgeçilmez bir öneme sahiptir. Toplumun yarısını oluşturan kadınların, toplumsal yaşamdaki tüm alanlar gibi yerel yönetim mekanizmalarına da eş katılımı ve temsiliyeti yerel demokrasinin gerçek anlamda var olabilmesinin koşuludur. Ancak dünya yerel yönetim deneyimlerinde kadının temsiliyet olarak yer alışı son yıllara kadar oldukça düşük düzeyde seyretmiştir.

Türkiye'deki kadınların yerel yönetimlerde yer alma oranına baktığımızda ortaya benzer bir tablo çıkmaktadır. Türkiye'de ilk belediye seçimleri, 1930 yılında gerçekleştirilmiş, kadınlar seçme ve seçilme yasası ile yerel seçimlere katılmıştır. Bu seçimlerin sonucunda, ilk kadın belediye başkanı Artvin'in Yusufeli ilçesine bağlı Kılıçkaya beldesinde seçilirken, İzmir ve İstanbul'da sınırlı sayıda da olsa kadın meclis üyeleri seçilmiştir. 1930'dan 1963'e kadar yapılan diğer yerel seçimlerde ise sadece 2 kadın belediye başkanının atandığı bilgisine ulaşılabilmiş, kadın meclis üyeleri konusunda sağlıklı bir bilgi elde edilememiştir. 1963'ten sonraki durum, görece daha iyi olmakla birlikte, 1930'dan başlayarak 2009 yerel seçimlerine kadar sadece 85 kadın belediye başkanı olarak seçilebilmiştir (Bkz. Tablo:1).

Türkiye'de kadınların yerel yönetimlerde temsiliyeti, 1999 seçimleri ile farklı bir aşamaya geçti. Demokratik Bölgeler Partisi (DBP) aynı gelenekten geldiği¹ ve öncülü olan partilerin seçime girmesiyle birlikte kadın özgürlükçü bakış açısıyla siyasal yaşama radikal bir katılım gerçekleştirdi. Cins kotaları ile başlayan kadın temsiliyetini eş temsiliyete taşıdı. Kota ve pozitif ayrımcılık ile birlikte, 1999 yerel yönetimler seçimlerinde HADEP ile 3, 2004'te DTP ile 9, 2009'da ise yine DTP ile 15 belediyede kadınlar başkan olarak seçildi. Bu süreçlerde, kadın belediye meclis üyelerinin sayıları da eş düzeyde artmaya başladı.

¹ 1990'lardan başlayarak aynı siyasi gelenekten gelen HEP, DEP, ÖZDEP, HADEP, DEHAP, DTP, BDP gibi çok sayıda parti kurulmuş ancak bu partiler çeşitli gerekçelerle ya kapatılmış ya da isimlerini değiştirmek zorunda kalmışlardır. 2014 yerel seçimlerine BDP olarak katılım sağlanırken, isim değişikliğinden sonra DBP adı altında çalışmalar yürütülmüştür.

Tablo 1: 2009 Yerel Seçimlerine Kadar Türkiye'deki Kadın Belediye Başkanları ve Parti Dağılımları²

Yerel Seçim Yılı	Toplam Belediye Sayısı	Kadın Belediye Başkan Sayısı	Siyasi Parti Dağılımları											
			CHP	AP	Bağımsız	SHP	DYP	ANAP	HADEP	DSP	MHP	DTP	AKP	DP
1968	1238	4	3	1										
1973	1620	5	1	1	3									
1977	1710	5	1	3	1									
1984 ³	1692	-	-	-	-									
1989	1976	2	-	-	-	2								
1994	2695	9	-	-	2	2	3	2						
1999	3200	14	3	-	-	-	-	5	3	2	1			
2004	3225	17	4	-	-	1	1	-	-	-	-	9	2	
2009 ⁴	2903	26	6	-	-	-	-	-	-	-	-	15	3	2

2014 yerel seçimleri ise, BDP'nin kotadan eş temsiliyete geçmesiyle birlikte Türkiye yerel yönetimler tarihinde kadınlar açısından dönüm noktasıdır. BDP'nin 2014 yerel seçimlerine eşbaşkanlık sistemi ile girme kararı alması sonucu, seçimlere belediye eşbaşkan adayları olarak bir kadın ve bir erkek aday gösterildi. Siyasi partilerde kanunlaşan eş başkanlık sisteminin yerel yönetimlerde henüz kabul edilmeyişi nedeniyle adaylardan biri belediye meclisinde birinci sırada aday gösterildi. Seçim kampanyaları da eşbaşkanlar tarafından yürütüldü, yerel halka seçtikleri takdirde belediyelerin eşbaşkanlık ile yönetileceği anlatıldı.

Türkiye tarihinde en yüksek kadın belediye başkanı sayısına BDP'nin bu uygulaması ile ulaşıldı. Seçimlerde 106 belediye kazanan BDP'nin 96 belediyesinde belediye meclis kararları ve yönetmeliklerle (Bkz. Ek:1) ile eşbaşkanlık sistemine geçildi ve böylece 96 kadın, belediye eşbaşkanı olarak göreve başladı (Bkz. Tablo 2). Türkiye'de resmi olarak üç partiden seçilen kadın belediye başkanı sayısı 13'te kalırken, BDP'nin resmi kadın belediye başkanı sayısı

² ASLAN, Mehmet (2009). **Erillikten Dişilğe: Türkiye'de Kadın Belediye Başkanlığı**, Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Antalya.

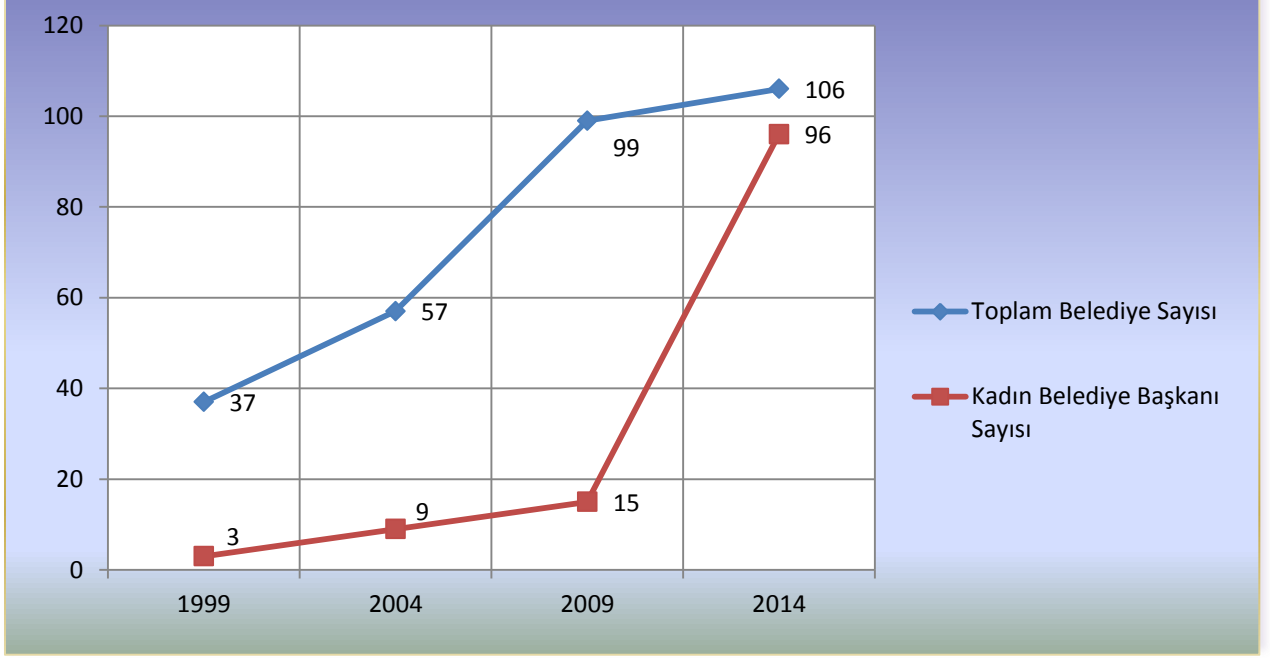
³ 12 Eylül 1980 askeri darbesi ile ülke genelinde ilan edilen sıkıyönetim, genel ve yerel seçimlerin usulünce yapılmasını da engellemiştir. Dolayısıyla, demokratik seçimlerin yapılamadığı bu dönemle ilgili sağlıklı verilere ulaşmak mümkün olmamakla birlikte, sadece 2 kadının belediye başkanı olarak atıldığı bilgisi mevcuttur. Bu bilgi, belediye başkanları atama usulü ile geldiği için tabloya yansıtılmamıştır.

⁴ KADER Kadın Adayları Destekleme Derneği.

<http://www.ka-der.org.tr/tr-TR/Page/News/30/yerel-secim-kampanyalari.html?bid=410>

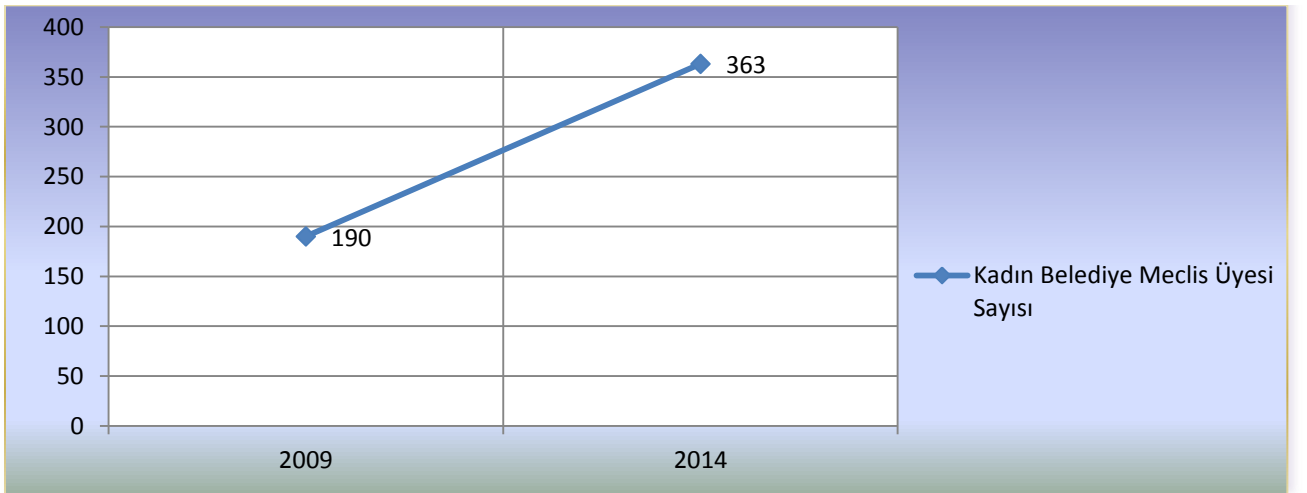
24'e yükseldi. BDP'li geri kalan 72 kadın eşbaşkan ise meclis üyesi olarak seçilip, belediye meclislerinin kararı ile eşbaşkan olarak kabul edildiler.

Tablo 2: Seçim Yıllarına Göre BDP Kadın Belediye Başkanı Sayısı ve Toplam Belediye Sayısı Karşılaştırması

Eşbaşkanlık sisteminin bir yansıması olarak meclis üyeliği sıralamasında fermuar sistemi (sırasıyla bir kadın, bir erkek aday) uygulanarak kadın meclis üyelerinin seçime eşit girmesi sağlandı. Bu şekilde, kadın belediye meclis üye sayısı 363'e, il genel meclis üyeliği sayısı 20'ye yükseldi (Bkz. Tablo 3).

Tablo 3: 2009-2014 Yılları- Kadın Meclis Üyesi Sayısındaki Artış

2014 YEREL SEÇİMLERİNDEN SONRA YAPILAN KADIN ÇALIŞMALARI

Dünya Ekonomik Forumu'nun 2012 yılında açıklanan Dünya Cinsiyet Ayrımı raporuna göre toplumsal cinsiyet eşitsizliği sıralamasında 135 ülke arasında Türkiye 124. sırada yer almaktadır. Toplumsal düzlemde eşitsizliğin oldukça derinleştiği bir zaman diliminde DBP'li belediyelerin kadın çalışmalarının özetlenmesi, demokrasiye ve eşitlik mücadelesine katkılarını daha da görünür kılacaktır.

2014 yerel seçimlerinden sonra kadının belediyelerdeki karar süreçlerine dahil edilmesi için seçilmiş ve çalışanlardan oluşan belediye kadın meclisleri oluşturuldu. Meclis içinden meclisin pratik çalışmalarını yürütmek amacıyla kadın kurulları ve kadın koordinasyonları seçildi. Kadın meclisleşmesi ile birlikte belediyelerde yapılan tüm işler kadınlarca gündemleştirildi, kadın bakışı ile kararlara gidildi. Yine kadın ve erkek seçilmişlerden oluşan "kadın-erkek eşitlik komisyonları", kadın seçilmişlerin meclis çalışmaları öncesinde bir araya gelip gündemi değerlendirdikleri "kadın grupları" oluşturuldu.

Üç Büyükşehir belediyemizde (Diyarbakır, Mardin ve Van) Kadın Politikaları Daire Başkanlıkları, il-ilçe belediyelerinde ise Kadın Politikaları Müdürlükleri oluşturuldu. Ayrıca bu birimlere bağlı Kadın Ekonomi Müdürlüğü, Kadın Şiddetle Mücadele Müdürlüğü ve Kadın Eğitim Müdürlükleri kuruldu.

Birçok belediyede, duygusal, fiziksel, cinsel, kültürel ve ekonomik şiddete uğramış ve uğrama riski taşıyan kadınlara yönelik psikolojik destek sunmak amacıyla kadın merkezleri, kadın özgür yaşam evleri, kadın sorunlarını araştırma merkezleri ve kadın kooperatifleri açıldı. Şu anda, üye belediyelerimiz bünyesinde 43 kadın merkezi ve 4 tane kadın sığınma evi bulunmaktadır.

Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi'nde Türkiye'de yerel yönetimlerde ilk ve tek uygulama olması açısından önemli olan "ilk adım istasyonu" ve "alo şiddet" hattı kurulmuştur.

Toplumsal cinsiyet rollerinin sorgulandığı "toplumsal cinsiyet" eğitimleri ile yüzlerce mahalle ve köyde eğitimler düzenlendi. Kadın sağlığı seminerleri düzenlenerek sağlık taramaları yapıldı.

Fotoğraf: Belediyelerimizin Kadın Mahalle Çalışmaları

Belediyelerimizin kadın ekonomisi üzerine projeleri kapsamında kadınları üretime katmaya yönelik yerelde uygulanabilir, toplumsal ekonominin kadın eksenli örülmesine yönelik birçok üye belediyemizde kadın semt pazarları, sera çalışmaları, organik tarım çalışmaları yapıldı.

Belediyelerimizde, çocukların kendi yerinde kendi öz kimliğiyle, kendi kültürel farklılıklarıyla ve kendi anadiliyle aktif şekilde yaşama katılmasını sağlama amacıyla anadilde kreş, anadilde tiyatro çalışmaları geliştirildi.

Kadının, kentlerde yaşamını daraltan özel alanlara kapatan yaklaşıma karşın kadın parkları, kadın dinlenme evleri, kadın spor tesisleri, çamaşır evleri, tandır evleri açıldı.

8 Mart bütün belediyelerimizde resmi tatil olarak kabul edildi. Çalışanlarla yapılan toplu sözleşmelere “kadın özgürlükçü yaşam” başlıkları eklenerek kadına dönük geliştirilen ayrımcılıkla mücadele edildi.

Fotoğraf: Batman Belediyesi Kadın Çalışmaları Tekstil Atölyesi

KADIN ÇALIŞMALARINA MERKEZİ YÖNETİMİN YAKLAŞIMI

Türkiye’de kırk yılı aşkın bir süredir devam eden çatışma ortamının dönem dönem ateşkesler ve müzakere süreci ile çözüme kavuşturma yaklaşımı yerel demokrasinin en çok geliştiği ve güçlendiği dönemlerdir. 2013 yılında başlayan ve yaklaşık 2,5 yıl süren Kürt sorunun demokratik müzakere yöntemi ile çözüm süreci, toplumsal barışın mümkün olduğu algısını ve kanaatini güçlendirmiştir. Bu dönem yapılan belediye seçimleri kısmen de olsa demokratik bir ortamda gerçekleşmiş, Kürt halkının demokrasiye olan inancını güçlendirmiştir. Barış ve Demokrasi Partisi’nin gösterdiği adaylar 106 belediyede seçimleri kazanmıştır. Seçim kampanyaları sürecinde BDP’li kadın adaylar eşbaşkanlık sisteminin uygulayacaklarını, toplumsal cinsiyet eşitliği politikaları geliştireceklerini, belediyelerin tüm hizmetlerinin cinsiyet eşitliğinin sağlanması temelli yürütüleceğini beyan etmişlerdir ve seçildikleri belediyelerde oldukça yüksek oy almışlardır.

**16.12.2016 İtibariyle Kayyum Atanmış Olan Demokratik Bölgeler
Partisine Bağlı Belediyelerin Nüfusu ve Oy Oranları**

Kent – İlçe	Nüfusu	DBP'nin Oy Oranı
Diyarbakır Metropolitan Belediyesi	1,603 Bin	55.1%
Silvan Belediyesi – Diyarbakır	86 Bin	69.55%
Sur Belediyesi- Diyarbakır	121 Bin	54.41%
Hani Belediyesi – Diyarbakır	33 Bin	45.8%
Yenişehir Belediyesi – Diyarbakır	207 Bin	50.1 %
Kayapınar Belediyesi – Diyarbakır	309 Bin	54.6 %
Van Metropolitan Belediyesi	1.096 Bin	53 %
Edremit Belediyesi - Van	114 Bin	50.91%
Ercis Belediyesi - Van	172 Bin	49.43%
Ipekyolu Belediyesi - Van	275 Bin	48.32%
Özalp Belediyesi - Van	71 Bin	71.62%
Mardin Metropolitan Belediyesi	796 Bin	52 %
Dargeçit Belediyesi- Mardin	27 Bin	60.16%
Derik Belediyesi - Mardin	62 Bin	64.4%
Mazıdağı Belediyesi - Mardin	33 Bin	61.71%
Nusaybin Belediyesi - Mardin	116 Bin	78.78%
Kızıltepe Belediyesi - Mardin	237 Bin	62.5 %
Artuklu Belediyesi – Mardin	156 Bin	35.7 %
Sirnak Belediyesi	92 Bin	59.6%
Cizre Belediyesi – Sirnak	133 Bin	81.61%
Silopi Belediyesi – Sirnak	115 Bin	78.19%
İdil Belediyesi- Sirnak	73 Bin	78.9%
Sırtköy Belediyesi – Şirnak	2 Bin	61 %
Batman Belediyesi	557 Bin	55.89%
Besiri Belediyesi – Batman	30 Bin	50.45%
Gercüş Belediyesi – Batman	20 Bin	52.43%
İkikopru Belediyesi- Batman	4 Bin	56.22%

Hakkari Belediyesi	275 Bin	66.83%
Çukurca Belediyesi – Hakkari	17 Bin	54.2 %
Siirt Belediyesi	320 Bin	49 %
Eruh Belediyesi – Siirt	20 Bin	52.37%
Tunceli Belediyesi	86 Bin	42 %
Bitlis Belediyesi	67 Bin	43.9 %
Güroymak Belediyesi – Bitlis	46 Bin	48.1 %
Ovakisla Belediyesi – Bitlis	4 Bin	37.46%
Hınıs Belediyesi - Erzurum	29 Bin	39.08%
Karayazı Belediyesi- Erzurum	29 Bin	62.1 %
Tuzluca Belediyesi – Iğdir	24 Bin	51.67%
Hoshaber Belediyesi- Iğdir	2 Bin	61.75%
Bulanık Belediyesi – Mus	83 Bin	45.84%
Varto Belediyesi – Muş	32 Bin	63 %
Malazgirt Belediyesi – Muş	54 Bin	39.1 %
Suruç Belediyesi – Sanliurfa	102 Bin	52.58%
Diyadin Belediyesi- Agri	43 Bin	48.43%

Seçimlerden hemen sonra meclis kararları ile eşbaşkanlık sistemine geçilmiş, kampanya süresince taahhüt edilen çalışmalara başlanmıştır. Belirtilen politikaların hayata geçirilme süreci devam ederken, 2015'in Temmuz ayında yeniden başlayan çatışmalar önceki yıllara kıyasla daha da şiddetlenmiş, çatışmalar şehir merkezlerine taşınmıştır. Merkezi yönetim bu dönemde DBP'li belediyeler üzerindeki baskısını yoğunlaştırmış, her uygulamasını soruşturma konusu yapmıştır. Meclis kararları ile yaşama geçirilen eşbaşkanlığı illegalize etme çabası içine girmiş, eşbaşkanlar hakkında soruşturma ve davalar açılmıştır. Çeşitli gerekçeler yaratarak belediye eşbaşkanları ve meclis üyeleri tutuklanmış, görevlerinden uzaklaştırılmışlardır. Kadın çalışmalarının engellenmesi amacıyla kadın merkezleri ile halk eğitim müdürlükleri arasında yapılan protokoller gerekçe gösterilmeden iptal edilmiş, halk eğitim merkezlerinin belediye kadın merkezleri ile işbirliği çerçevesinde usta eğitimcilerin kadın merkezlerinde çalışma yürütmesini engellemiştir.

TUTUKLU KADIN BELEDİYE EŞBAŞKANLARI		
Adı- Soyadı	Görevi	Tutuklanma Tarihi
Gültan Kışanak	Diyarbakır Büyükşehir Belediye Eşbaşkanı	30.10.2016
Dilek Hatipoğlu	Hakkari Belediye Eş Başkanı	25.08.2015
Handan Bağcı	Özalp Belediye Eş Başkanı	11.10.2015
Diba Keskin	Erciş Belediye Eş Başkanı	15.10.2015
Zeynep Şipçik	Dargeçit Belediye Eş Başkanı	31.03.2016
Sabahat Çetinkaya	Derik Belediye Eş Başkanı	26.02.2016
Hazal Aras	Diyadin Belediye Eş Başkanı	05.03.2016
Figen Yaşar	Bulanık Belediye Eş Başkanı	23.04.2016
Aygün Taşkın	Ergani Belediye Eş Başkanı	07.05.2016
Seyran Arğan	Beytüşşebap Belediye Eş Başkanı	10.06.2016
Nevin Oyman Girasun	İdil Belediye Eşbaşkanı	24.08.2016
Tülay Karaca	Tekman Belediye Eş Başkanı	23.09.2016
Zilan Aldatmaz	Saray Belediye Başkanı	30.09.2016
Cennet Ayık	Karakoçan Belediye Eş Başkanı	01.10.2016
Servin Karakoç	Ovakışla Belediye Eşbaşkanı	01.11.2016
Suna Atabay	Çaldıran Belediye Eşbaşkanı	02.11.2016
Sabite Ekinci	Varto Belediye Eşbaşkanı	09.11.2016
Nurhayat Altun	Tunceli Belediye Başkanı	17.11.2016
Rabia Takas	Başverimli Belediye Eşbaşkanı	22.11.2016
Nevin Daşdemir Dağkiran	Bitlis Belediye Eşbaşkanı	25.11.2016
Senayet Ata	Güroymak Belediye Eşbaşkanı	25.11.2016
Memnune Söylemez	Malazgirt Belediye Eşbaşkanı	28.11.2016
Leyla Salman	Kızıltepe Belediye Eşbaşkanı	02.12.2016
Hilal Duman	Çukurca Belediye Eşbaşkanı	08.12.2016
Adile Kozay	Yüksekova Belediye Eşbaşkanı	08.12.2016
Zeynep Han Bingöl	Karayazı Belediye Eşbaşkanı	09.12.2016
Özlem Kutlu	Kumçatı Belediye Eşbaşkanı	10.12.2016

16 Aralık 2016 itibariyle, 27 kadın belediye eşbaşkanımız tutuklu bulunmaktadır. 28 kadın eşbaşkan görevden alınmış ve 2'si hakkında ise arama kararı bulunmaktadır. Farklı tarihlerde tutuklandıktan veya gözaltına alındıktan sonra serbest bırakılan 22 kadın eşbaşkanımız, hala gözaltında olan 4 kadın eşbaşkanımız vardır.

15 Temmuz 2016 tarihinde gerçekleştirilen darbe girişimi sonrasında ilan edilen OHAL (Olağanüstü Hal) kapsamında başta bölgemizde olmak üzere tüm ülkede birçok hukuksuz uygulama yaşama geçirilmiştir. 11 Eylül 2016 ve sonrasında 44 DBP'li belediyeye kayyum atandı. Atamaların yapıldığı gün atama yapılan kentlerde internet erişimi durdurulmuştur. Belediyelerin hiçbirine yapılacak atamalara ilişkin herhangi bir ön bildirimde bulunulmadan kayyumlar sabah saat 07.00 sularında belediye binalarına özel hareket polisleri ile birlikte gelmiş, belediye binaları askeri zırhlı araçlarla ablukaya alınmış, uygulamaya itiraz eden belediye eş başkanları, meclis üyeleri ve çalışanları zorla dışarıya çıkarılmıştır. Belediye binaları önüne gelerek kayyum atamalarına tepkilerini göstermek isteyen halka sert müdahalelerde bulunulmuş, gözaltına alınmışlardır. Atanan kayyumların ilk icraatları ise çok dilli olan belediye tabelalarını indirmek olmuştur.

Fotoğraf: Sur Belediyesi'ne kayyum atandıktan sonra belediye binasının polislerce ablukaya alınması.

KAYYUM YASASI VE İÇERİĞİ

15 Temmuz Darbe Girişimi nedeniyle ilan edilen Olağanüstü Hal nedeniyle Cumhurbaşkanı, Kanun Hükmünde Kararnameler yolu ile TBMM’de tartışılmasına gerek duyulmadan Bakanlar Kurulu onayı ile yasa değişiklikleri yapabilmektedir. 15 Ağustos 2016 tarihinde imzalanan 674 no.lu Kanun Hükmünde Kararname ile belediyelere ilişkin aşağıdaki yasa değişiklikler yapılmıştır:

Hâlihazırda yerel yönetimlere ilişkin konulara dair yasal çerçeve 5393 sayılı Belediye Kanunu ile düzenlenmiştir. Yapılan değişiklikler, bu yasal çerçeveye yapılan ekler ile bazı maddelerde yapılan değişikliklerden oluşmaktadır. Bu kanunda 38, 39 ve 40’ncı maddelere göre yapılan değişiklikler şunlardır:

- Belediye başkanı, başkan vekili ya da meclis üyesinin “terör veya terör örgütlerine yardım ve yataklık suçları sebebiyle” görevden uzaklaştırılması durumunda “büyükşehir ve il belediyelerinde İçişleri Bakanı, diğer belediyelerde vali tarafından” görevlendirme yapılabilir. Görevlendirilecek kişide “seçilme ehliyetine sahip olma” dışında herhangi bir kriter aranmaz.
- Bu değişiklik, hâlihazırda sürmekte olan soruşturmalar nedeniyle görevden uzaklaştırılmış belediye başkanları, başkan vekilleri ve meclis üyeleri için geriye dönük de uygulanabilir. Bu yasa çıktıktan sonra 15 gün içinde hâlihazırda soruşturmaya uğrayan belediye başkanlarının yerine görevlendirme yapılacağı belirtilmiştir.
- Kayyum atanan belediyelerde “bütçe ve muhasebe iş ve işlemleri valilik onayı ile defterdarlığa veya mal müdürlüğüne gördürülebilir”.
- Kayyum atanan belediyelerde atanan kayyumun çağrısı olmadan belediye meclisi toplanamaz.
- Kayyum atanan belediyelerde meclisin, encümenin ve komisyonların görev ve yetkileri hâlihazırda memur olarak atanan encümen tarafından yürütülebilir.
- Belediyeler ile bağlı idarelerde “hizmetlerin aksatılmasının terör ve şiddet olaylarıyla mücadeleyi olumsuz etkilediğinin veya etkileyeceğinin valilik tarafından belirlenmesi halinde”, söz konusu hizmetler valilik tarafından ilgili merkezi devlet kurumları tarafından gerçekleştirilebilir. Bu hizmetler karşılığında doğacak giderler ise “parasal ve bütçe sınırlamasına tabi olmaksızın” yürütülecek ve belediyenin bütçesinden kesilecektir.

• “Belediye ve bağılı idari imkanlarının terör veya şiddet olaylarına dolaylı veya doğrudan destek sağlamak amacıyla kullanıldığıının valilik tarafından belirlenmesi durumunda” belediyelerin veya bağılı idarelerin taşınır mallarına valilik veya kaymakamlık tarafından el konulabilir. Bu doğrultuda sorumluluğı tespit edilen personeller görevden uzaklaştırılabilir ve ancak aynı makam tarafından görevi iade edilebilir.

Kayyum atanmış 44 DBP’li belediye başkanlarından hiçbirinin terör suçu işlediğine ilişkin yargılama süreci sona ermemiştir. 674 no.lu KHK yürürlüğe girmeden önce, 5393 sayılı Belediye Kanununa göre, görevleri ile alakalı ihlallerden ötürü haklarında soruşturma yürütölen belediye başkanları, soruşturma sonuçlanana kadar İçişleri Bakanlığı tarafından görevden alınabilmekteydi. Nitekim, 674 no.lu KHK’nın duyurulduğu tarihte, geçici olarak görevden uzaklaştırılan belediye eş başkanları yerine; halkın doğrudan seçtiğı, belediyelerin yasama organı olarak çalışan belediye meclisleri bünyesinde yapılan oylama sonucunda yeni başkan vekilleri belirlenmişti. Bu durumda bile işletilmesi mümkün olan demokratik yöntemler yerine belediyelere kayyum atamasının tercih edilmesi, bu politikanın temel amaçlarından birisinin belediye meclislerinin işlevsizleştirilmesi olduğunu göstermektedir. Belediye başkanlarının yanı sıra, seçilmiş belediye meclis üyeleri yerine de kayyum ataması yapılmaktadır Ayrıca, kayyum atanan belediyelerde atanmış bürokratin izni olmadan meclisin toplanmasının KHK ile yasaklanmış olması da bu niyetin en somut göstergelerinden birisidir.

KAYYUMLARIN KADIN ÇALIŞMALARINA YÖNELİK UYGULAMALARI

Atanan kayyumların belediye yönetimlerine el koymaları ile birlikte bütün belediyeler yüksek güvenlik uygulaması ile “karakola” dönüştürüldü. Kayyumlar gelene kadar halkın kadınların rahatça gidip sorunlarını anlatıp çözüme ulaştırdıkları kurumlar, genelde halkın özeldede kadınların gidip gelmediği yalıtılmış alanlara dönüştü. Yüksek bariyerlerle çevrilen, kapısında zırhlı araçların, sürekli eli silahlı özel harekât polisinin beklediği binalar kadınlara kapalı olduklarını göstermektedir. Kayyumların ilk icraatı kadın çalışmalarını ve kadın çalışanları hedef alıp tasfiye etmek oldu.

--Cizre Belediyesi Kadın Politikaları Müdürlüğü'ne bağlı Sitiya Zîn Kadın Danışmanlık Merkezi kapatıldı, merkezde bulunan kadın arşivlerine el konuldu. Gizlilik ilkesi çerçevesinde oluşturulan kurum arşivinde başvuru yapan kadınlara ait özel bilgiler bulunmaktaydı. Bu bilgilerin korunamaması halinde kadınların yaşamlarının tehlikeye girmesi ve kadına yönelik diğer şiddet türlerinin de artma riski söz konusudur. Bu durum Türkiye'nin imzaladığı uluslararası sözleşmelere de aykırılık teşkil etmektedir.

Fotoğraf: Batman Belediyesi'ne kayyum atandıktan sonra belediye binasının zırhlı araçlarla kuşatılması.

- Van Edremit Belediyesine atanan kayyum kadın müdürlüğünün tabelaları sökerek, çalışmalarını durduruldu. Kadın kurumundaki kadın çalışanlar pasifize edildi.

- Van Erciş Belediyesi Kadın Politikaları Müdürlüğü işlevsiz hale getirilerek, Müdürlüğe bağlı Bûka Baranê Kadın Atölyesi kapatıldı. Erciş Belediyesince GABB'a 29 yıllığına tahsis edilen ve bugüne kadar kadın politikaları ve mevzuat temelli eğitim çalışmasının yürütüldüğü yerel yönetimler akademisinin tahsisi feshedildi.
- Batman Belediyesi'ne atanan kayyum, kültür ve sosyal hizmet birimlerinden sonra Kadın Politikaları Müdürlüğü'nü feshederek, bünyesindeki birimleri belediyeye ait Sosyal Yardım İşleri Müdürlüğü'ne bağladı. Kadın Politikaları Müdürünün görevine son verdi. Ayrıca 4 halk evi ve belediye bünyesinde çalışmalarını yürüten Tiyatro ve Hasankeyf Orkestrası Müdürlüklerini kapattı. 3 yılda 15'ten fazla oyun sahneleyen tiyatro ekibinin oyunların çoğunluğu çocuklara yönelikti ve kentte son 6 yıldır tiyatro festivali düzenleniyordu.
- Diyarbakır Silvan Belediyesine atanan kayyum, belediyenin kadınlara danışmanlık desteği sunduğu Meya Kadın Merkezini kapatmış, çalışanların içeri girmesini engellemiş, merkezin bütün dosya ve belgelerine el koymuştur. Ayrıca atanan kayyum, belediye çalışanlarından 25 kişinin işine son vermiştir. Belediye ile iş sözleşmeleri feshedilen çalışanların 7'sini kadınlar oluşturmaktadır.
- Mardin Dargeçit Belediyesi'ne atanan kayyum, Çiçek Kadın Merkezi'ni kapatmış, kadın çalışanları temizlik elemanı olarak görevlendirmiş, tepki ile karşılaşınca da işlerine son vermiştir.
- Mardin Nusaybin Belediyesi'ne atanan kayyum, kadın çalışmalarını durdurup, kadın çalışmalarını ve çalışanları pasifize etmiştir. Kadın çalışmasını yürüten kadınların yerleri değiştirilmiştir.
- Mardin Derik Belediyesi'ne atanan kayyum, Peljin Kadın Merkezi'ni kapatıp, kira sözleşmesini iptal etmiştir.
- Mardin Mazıdağı Belediyesi'ne atanan kayyum, belediyeye bağlı Rewşen Kadın Merkezi'ni kapatmış, iki kadın çalışanın işine son vermiş, kadınların el emekleri ve hibe yoluyla aldıkları malzemelere el koymuş, 5 kadın çalışanın işine son vermiştir.
- Sur Amida Kadın Danışmanlık Merkezi kayyum tarafından kapatıldı.
- Kayyum atanan bütün belediyelerin kadın çalışmaları durduruldu. Kadın politikaları müdürlükleri kapatıldı. Kadın çalışmaları sosyal yardım kapsamında değerlendirildi.
- 677 sayılı KHK ile belediyelerimizin çalışanı olan 103 kadın ihraç edildi.

SONUÇ

OHAL kapsamında halkın iradesi ile seçilmiş belediyelere merkezi devlet tarafından kayyum atanması, demokratik yaşama darbe süreçlerinde yapılan müdahalenin uygulamayla örtüşmesidir. Onun için de darbe girişimi ile belediyelere kayyum atanması arasında hiçbir fark bulunmamaktadır. Son yıllarda, Türkiye’de yerel demokrasiye vurulan en büyük darbedir. Görevden uzaklaştırılan belediye eş başkanlarının yerine meclislerden seçilen vekillerin dahi görevden alınıp atamanın yapılması, seçilmiş belediye meclislerinin tüm yetkilerinin ellerinden alınması, belediye encümenlerinin yetki ve görevlerinin atanmış memurlara verilmesi meselenin hukuksal değil tamamen politik boyutunun somut yansımasıdır.

Kayyum, tamamen DBP’li belediyelerin geliştirdiği kadın özgürlükçü, eşitlikçi yaklaşıma ve eşbaşkanlık sistemi ile kadın çalışmalarının halkta karşılık bulmasına karşı geliştirilen bir gasp yöntemidir. Kadın belediye başkanları ve meclis üyelerinin tutuklanmaları, görevden alınmaları ve atanan kayyumların yıllarca mücadele ve deneyim sonucu oluşturulan yerel yönetimlerdeki kadın çalışmalarını sonlandırması, pasifize etmesi, kadın çalışanların işlerine son vermesi, bazı çalışanlara yer değiştirme suretiyle mobbing uygulaması eril devletli zihniyetin tezahürüdür. Özellikle kadın politikaları müdürlüklerine, kadın kurumlarına, kültür ve çocuk çalışmalarına yaklaşım, toplumsal yaşamın her alanına müdahaledir.

Bu temelde, Türkiye’nin içine girdiği savaş konseptinden bir an önce çıkıp yerel demokrasiyi güçlendirmesi, imzaladığı anlaşmaların gereklerini yerine getirmesi gerekmektedir. Başta 1992 yılında imzaladığı Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı olmak üzere yerel halkın iradesinin önemsendiği, yerel demokrasinin savunulduğu ve kadınların yerel ve ulusal karar alma mekanizmalarına eşit katılımını hedeflendiği tüm uluslararası sözleşmeleri çekincesiz kabul etmeli ve yerelin seçimlerine saygı duyarak demokratik mekanizmaların yeniden devreye girmesini sağlamalıdır.

* * *